

DIMENSIUNEA POLITICĂ A INTEGRĂRII MINORITĂȚILOR ETNICE ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

Cristina TULBU-FRUNZE, doctorandă,

Universitatea de Stat din Moldova

(tulbucristins@gmail.com)

Rezumat: Integrarea minorităților etnice reprezintă un proces indispensabil traseului fortificării unității sociale într-un stat de drept. În acest studiu, atragem atenția la o condiție indispensabilă integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană – promovarea egalității de șanse și integrarea socială a minorităților etnoculturale. La moment, clasa politică utilizează disensiunile sociale pe motive etnice și culturale în procesul de accesare la guvernarea statului, dezbinarea fiind în continuare un mijloc de acumulare al punctajului în clasamentul politic. Polarizarea etnică a societății și instigarea la divizare a reprezentant unuia din instrumentele intens utilizate în campaniile electorale în perioada 2020 -2021. De exemplu, în regiunea autonomă găgăuză, unde 95% din locuitori aparțin grupurilor etnice minoritare (găgăuzi, bulgari), în Chișinău, unde 17% - aparțin grupurilor etnice minoritare, atestăm un nucleu electoral rusofil, iar rezultatele scrutinelor arată un credit mărit de încredere Blocului Electoral al Comuniștilor și Socialiștilor (BECS). Ținând cont de rolul decisiv al surselor mass-media în formarea preferințelor de vot, dar și a înțelegerii fenomenelor sociale, economice și de securitate, putem identifica în rândul mass-mediei ruse unul din factorii catalizatori ai polarizării etnice din Republica Moldova.

În concluzie, autoarea menționează că combaterea polarizării pe criterii etnice necesită eforturi conjugate din partea instituțiilor statului în segmentul monitorizării activității mass-media, dar și a organelor electorale. În condițiile în care actul de guvernare se află în mâinile unei singure forțe politice, există premise pentru dezvoltarea unei abordări largi și realiste privind limitarea divizării etnice, pornind de la realitățile cotidiene din Republica Moldova.

Cuvinte cheie: minorități etnice, dezbinare socială, politici publice, integrare socio-culturală, educație, integrare europeană.

Introducere: Societatea contemporană se confruntă cu o diversitate etnică și culturală tot mai mare, ceea ce impune nevoia unei abordări politice adecvate pentru a asigura o integrare armonioasă și incluzivă a minorităților etnice. Problema integrării minorităților etnoculturale este una esențială în procesul de aderare a unui stat la Uniunea Europeană (UE), deoarece UE promovează valorile fundamentale ale democrației, drepturilor omului și respectului pentru diversitatea culturală. Prin urmare, statelor candidate li se cere să demonstreze angajamentul față de protejarea și promovarea drepturilor minorităților etnoculturale.

Republica Moldova și-a exprimat aspirațiile pentru aderarea la Uniunea Europeană și a făcut progrese semnificative în acest sens. Aderarea la UE a devenit un obiectiv strategic pentru Republica Moldova și o prioritate a politicii externe a țării. Pentru a progresa pe calea aderării la Uniunea Europeană, Republica Moldova a trebuit să întreprindă reforme profunde în domenii cheie, cum ar fi: guvernarea, justiția, drepturile omului, statul de drept și lupta împotriva corupției. UE a acordat sprijin și asistență în aceste eforturi, inclusiv prin intermediul Misiunii de Monitorizare a UE în Republica Moldova. Deși au fost făcute progrese în anumite domenii, procesul de aderare la UE rămâne complex și necesită continuarea eforturilor de reformă.

Aderarea la Uniunea Europeană implică respectarea unui set de criterii și condiții, printre care se numără și drepturile minorităților. Aceste aspecte sunt stabilite în cadrul criteriilor de la Copenhaga, care includ respectarea democrației, statul de drept, drepturile omului și capacitatea de a adopta și implementa legislația europeană. Problemele legate de integrarea minorităților etnoculturale pot afecta coeziunea socială, pacea și stabilitatea într-un stat și pot avea impact asupra relațiilor cu celelalte state membre ale Uniunii Europene. Din acest motiv, Uniunea Europeană acordă o mare importanță asigurării respectării drepturilor minorităților etnoculturale în țările candidate și încurajează adoptarea de politici și măsuri adecvate în acest sens.

În cadrul Consiliului European din 23 iunie 2022, liderii UE au acordat Republicii Moldova statutul de țară candidat la aderare în UE. Angajamentul Republicii Moldova față de valorile europene și determinarea de a îndeplini criteriile de aderare continuă să joace un rol important în perspectiva aderării la Uniunea Europeană. Sprijinul și angajamentul UE în procesul de reformă și aderare rămân esențiale pentru atingerea acestui obiectiv.

Coeziunea socială în Republica Moldova: Republica Moldova este un stat caracterizat prin diversitate etnică, conform datelor recensământului din 2014. Grupul etnic majoritar în Republica Moldova este cel al moldovenilor, care reprezintă aproximativ 69,62% din populație. În afară de grupul majoritar al moldovenilor, există și alte comunități etnice care sunt considerate minoritare și care alcătuiesc aproximativ 17,9% din totalul populației conform aceluiași recensământ din 2014. Diversitatea etnică este mai pronunțată în anumite regiuni ale Republicii Moldova. În nordul țării, se regăsesc comunități etnice precum ucrainenii, rușii și țigani. Sud-estul este caracterizat prin prezența găgăuzilor și bulgarilor. În estul țării, există o diversitate etnică semnificativă, cu comunități precum rușii și ucrainenii [1].

Coeziunea socială se referă la gradul de armonie și solidaritate dintre membrii unui grup social, precum și la sentimentul de apartenență la un obiectiv comun. O coeziune puternică într-un grup indică existența unor relații solide și interacțiuni pozitive. Relațiile dintre lideri și adepți sunt percepute ca echitabile, iar acest aspect este considerat un factor important pentru dezvoltarea socială și economică. Astfel, coeziunea ar putea fi definită, potrivit lui Leon Festinger în 1950, ca *câmpul total al forțelor care acționează asupra membrilor pentru a rămâne în grup. Aceste forțe sunt dobândite de grup, cu care rămân unite și funcționează ca motivați pentru coexistența*

membrilor. Petru Curșeu definește coeziunea socială drept o stare emergentă a unui grup, care se referă la dorința membrilor unui grup de a fi împreună [2].

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, în cadrul proiectului „Inițiativa Comună pentru Oportunități Egale” a realizat un studiu analitic al indicelui coeziunii sociale în Republica Moldova pentru anul 2021. Analiza datelor comparative, inclusiv pentru anii precedenți, a evidențiat o stagnare în implementarea inițiativelor și măsurilor de politici publice care ar contribui la accelerarea asigurării unei coeziuni mai puternice atât între membrii societății, cât și între factorii de decizie și cetățeni[3].

Dezbinarea etno-culturală din Republica Moldova este o problemă complexă și sensibilă, cu origini istorice și influențe politice, sociale și economice. Aceasta se referă la discrepanțele și tensiunile care există între diversele grupuri etnice și culturale din țară, ceea ce poate afecta coeziunea socială și stabilitatea în societatea moldovenească.

Există mai mulți factori care contribuie la dezbinarea etno-culturală din Republica Moldova, printre acestea regăsim:

Moștenirea istorică: Istoria tumultuoasă a regiunii, caracterizată de schimbări teritoriale, influența puterilor străine și conflicte etnice, a lăsat urme adânci în identitatea și percepțiile etnice ale diferitor grupuri din Republica Moldova. Unul dintre factorii care contribuie la dezbinarea etno-culturală este chestiunea identității etnice și naționale. Republica Moldova este locuită de mai multe grupuri etnice, cum ar fi moldovenii, ucrainenii, rușii, găgăuzii și altele. Aceste grupuri posedă percepții și interpretări diferite ale istoriei și identității lor etnice. De exemplu, o bună parte din cetățenii țării consideră că moldovenii și românii sunt aceeași entitate, în timp ce alții văd o distincție clară între ele. Percepțiile divergente alimentează tensiuni și dezbinări în societate. Republica Moldova a fost martora unor conflicte etnice și teritoriale, cum ar fi conflictul din raioanele de est, în anii '90 ai secolului trecut și tensiunile interetnice asociate cu acesta. Aceste conflicte au creat ură și resentimente între diferite grupuri etnice, ceea ce alimentează diviziunile și dezbinarea în prezent. Moștenirea istorică a influențat și distribuția geografică a grupurilor etnice în Republica Moldova. Unele regiuni au o compoziție etnică diversă, iar acest fapt produce tensiuni și fricțiuni între grupurile etno-culturale care convețuiesc în imediată apropiere. Disputa privind identitatea etnică și culturală în regiunile cu populație mixtă contribuie la polarizarea și dezbinarea societății.

Diferențele etnice și culturale: Regiunea de nord a Republicii Moldova, care include orașele Bălți și Soroca, este caracterizată printr-o diversitate etnică considerabilă. Aici locuiesc în principal moldoveni, dar există și o comunitate ucraineană semnificativă, precum și minorități rusești și românești. De asemenea, în nordul Moldovei se regăsesc și comunități etnice precum țiganii și polonezii. Regiunea sudică a Republicii Moldova include autonomia găgăuză, caracterizată prin prezența majoritară a găgăuzilor, o comunitate etnică și lingvistică distinctă. Găgăuzii își păstrează tradițiile și cultura specifică, inclusiv limba găgăuză. De asemenea, în această regiune se găsesc și comunități bulgare, ucrainene și rusești. Regiunea separatistă a din raioanele de est are o

compoziție etnică diferită de restul Republicii Moldova. Aici se găsesc în principal populații de origine rusă și ucraineană, care și-au păstrat tradițiile și cultura specifică. Transnistria are o limbă oficială diferită, limba rusă.

Probleme politice: Competiția politică și polarizarea pot contribui la exacerbarea tensiunilor etnice și culturale. Utilizarea identității etnice și a chestiunilor legate de limbă sau de autonomie regională ca instrumente politice poate alimenta diviziunile și poate împiedica dialogul și cooperarea între diferitele grupuri.

Diferențe economice și sociale: Diferențele economice și sociale între regiuni și grupuri etnice creează resentimente și frustrări, alimentând tensiunile și dezbinarea. Capitala Chișinău și regiunea sa metropolitană sunt considerate cele mai dezvoltate din punct de vedere economic și social în Republica Moldova. Aici se concentrează majoritatea activităților economice, instituțiilor guvernamentale, companiilor și serviciilor. Această regiune beneficiază de infrastructură modernă, oportunități de angajare, acces la servicii de înaltă calitate și investiții.

Polarizarea etnică a societății – instrument de acumulare a punctajului politic: În Republica Moldova, diversitatea etno-culturală a statului a fost adesea folosită ca temă politică în alegeri. Partidele politice utilizează polarizarea etno-culturală pentru a-și consolida susținerea și a atrage voturi din anumite grupuri etnice. Aceasta poate fi abordată în diferite moduri, inclusiv prin promovarea drepturilor minorităților etnice, susținerea autonomiei regionale sau prin discursuri naționaliste care exploatează tensiunile interetnice. Partidele politice din Republica Moldova instrumentalizează diferențele etno-culturale pentru a obține avantaje politice și pentru a manipula opinia publică. Aceasta include frecvent alimentarea stereotipurilor și prejudecăților etnice sau utilizarea identității etnice pentru a diviza societatea în tabere politice, după cum putem nota din mesajele politice în campaniile electorale.

Polarizarea etnică a societății și instigarea la divizare a reprezentant unul din instrumentele intens utilizate în campaniile electorale în perioada 2020 -2021. Președintele PSRM, Igor Dodon, a exploatat opțiunea apropierei cu Federația Rusă pentru a atrage electoratul rusofil în special în localitățile sudice ale Republicii Moldova. Critica adresată reținerii procurorului general Alexandru Stoianoglo la începutul lunii octombrie 2021 a generat o serie de afirmații nefondate, care sugerau că aceasta ar fi fost motivată de discriminare etnică. Atât Stoianoglo, cât și anumiți decidenți politici, au făcut astfel de comentarii, cu intenția de a stârni tensiuni în regiunea autonomă găgăuză și de a devia dezbaterile din spațiul public către o temă irelevantă. Reacțiile care au apărut în urma reținerii procurorului general nu s-au bazat pe fapte concrete și au avut ca scop principal manipularea opiniei publice. Aceste afirmații nejustificate au fost utilizate pentru a devia atenția de la subiectul principal și pentru a crea o dezbatere falsă în jurul discriminării etnice [4].

Intențiile meschine ale unor actori politici, veniți în special din rândul partidelor de „stânga”, de a polariza electoratul și a crea baricade în interiorul acestuia au putut fi urmărite în discursurile și dezbaterile politice pe parcursul întregii perioade ale scrutinului electoral 2020 - 2021. În

discursul postelectoral, după scrutinul din 2021 liderul PSRM a constatat la conferința de presă: „Dacă Moldova încearcă să adere la sancțiunile împotriva Rusiei, întrucât curatorii occidentali vor cere în continuare acest lucru, va fi foarte rău atât pentru Moldova, cât și pentru cetățeni. Dar acest lucru va duce la sfârșitul acestei puteri. Cu toții înțelegem că acest rezultat, care a fost obținut acum, se datorează, printre altele, intervenției ambasadurilor occidentale în procesul electoral... Bine că nu au (cu referire la Partidul Acțiune și Solidaritate - PAS) majoritate constituțională, pentru că puteau înfăptui și unirea cu România” [5].

Faptul pentru care societatea moldovenească este vulnerabilă la discursul electoral care instigă la dezbinare etnică reprezintă lipsa educației și conștientizării asupra importanței diversității și necesității de a promova toleranța și coeziunea socială. Prin urmare, alegătorii sunt adesea receptivi la mesajele de ură și discriminare, fără să înțeleagă pe deplin consecințele negative ale acestora.

Figurile 1 și 2 reprezintă analiza comparativă a rezultatelor alegerilor parlamentare anticipate din 2021 raportate la aria în care limba rusă reprezintă limba de comunicare inter-etnică pentru minoritățile etno-culturale care populează regiunile geografice respective.

Astfel, putem observa că în raioanele țării unde procentajul populației vorbitoare de limbă rusă este unul înalt, atestăm un rezultat electoral direct proporțional în favoarea Blocului Electoral al Comuniștilor și Socialiștilor (BECS), care s-a poziționat drept partid ce susține și promovează politica externă orientată spre relații strânse cu Federația Rusă în defavoarea parcursului european al Republicii Moldova.

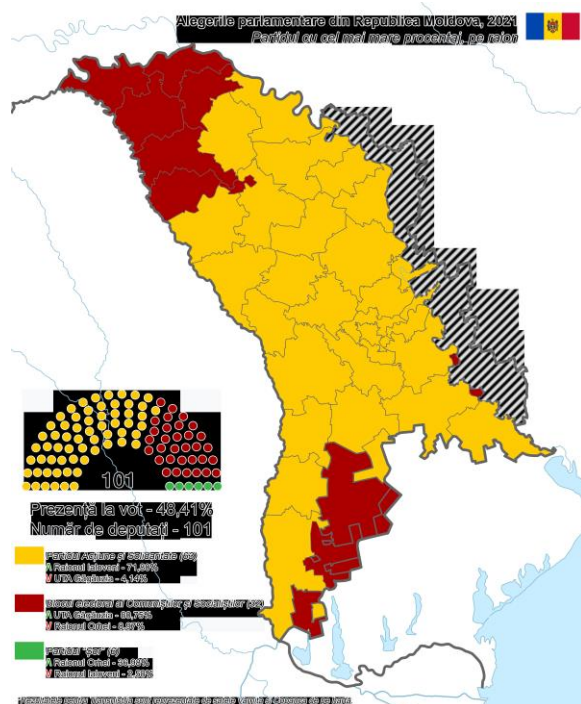

Fig.1

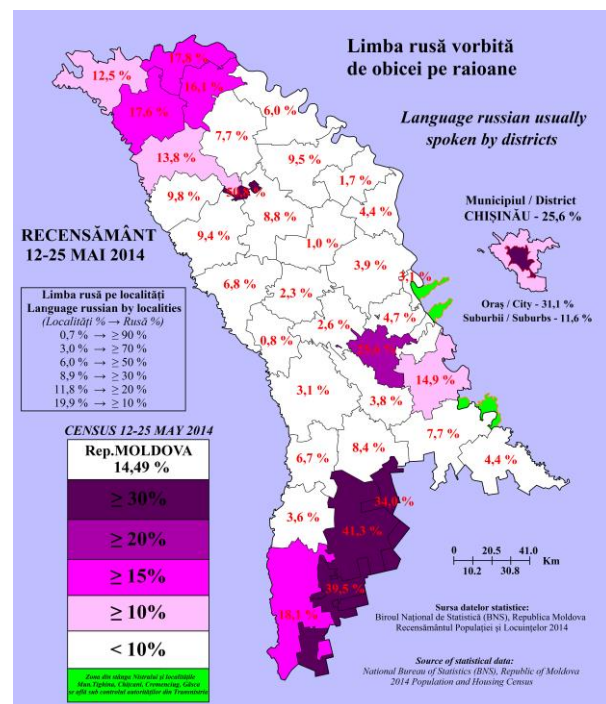

Fig.2

Alegeri parlamentare din Republica Moldova, 2021, sursa: alegeri.md

Limba rusă vorbită de obicei pe raioane, sursa: statistica.gov.md

În pofida celor enunțate mai sus, rezultatele alegerilor parlamentare din iulie 2021 demonstrează în mod clar că ideea votului geopolitic, care se concentrează pe polarizarea electoratului, a înregistrat un regres. Directorul adjunct pentru dezvoltare instituțională al Institutului pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), Mihai Mogîldea, subliniază: în regiunea autonomă Găgăuzia, unde 95% dintre locuitori fac parte din grupuri etnice minoritare precum găgăuzi, bulgari și ruși, prezența la vot în alegerile parlamentare a fost cu aproximativ 13% mai mică față de primul tur al alegerilor prezidențiale din noiembrie 2020, iar scorul obținut de Blocul Electoral al Comuniștilor și Socialiștilor (BECS) a fost cu aproximativ 15% mai mic. De asemenea, în Chișinău, unde 17% dintre locuitori fac parte din grupuri etnice minoritare și unde există tradițional un nucleu puternic al electoratului rusofil, prezența la vot a fost cu aproximativ 30% mai mică față de primul tur al alegerilor prezidențiale din 2020, iar scorul obținut de BECS a fost cu peste 15% mai mic față de același scrutin. Această dinamică a avut un impact cert asupra procentajului obținut de BECS la nivel național [4].

În pofida acestor progrese, în Republica Moldova nu s-a ajuns la un consens asupra principiilor de bază de consolidare a națiunii civice moldovenești, fapt care permite în continuare instrumentarea discursurilor instigatoare la dezbinare din partea unor actori politici. Creditul de încredere pentru partidele pro-europene din partea grupurilor etnice este în continuare foarte mic - doar între 2%-6% [9]. Situația actuală din Republica Moldova, în ceea ce privește minoritățile naționale, este rezultatul politicilor sovietice promovate în trecut. În prezent, țara se confruntă cu o lipsă de strategie în ceea ce privește includerea minorităților în viața politică. Din perspectiva reprezentării minorităților, se poate observa că doar găgăuzii au beneficiat de reglementări speciale care le asigură o reprezentare în cadrul puterii politice. Această situație creează o discrepanță în drepturile și statutul altor grupuri de minorități naționale din Republica Moldova, permițând discriminarea lor în comparație cu găgăuzii [6].

Pentru autoritățile actuale ale Republicii Moldova este prioritară consolidarea societății, astfel încât fiecare cetățean să se simtă sigur, să se bucure de drepturi egale și să știe că are șanse de dezvoltare personală și profesională. Declarația aparține președintei Maia Sandu, care a avut o întrevvedere cu înaltul comisar al OSCE pentru minorități naționale, Kairat Abdrakhmanov.

În contextul alegerilor pentru funcția de bașcan al regiunii semiautonome Găgăuzia, propaganda rusească a avut din nou succes, lucru demonstrat de rezultatele scrutinului în care în turul II au concurat Partidul Socialiștilor (PSRM) și Partidul Șor (două formațiuni politice cu orientare pro-rusă). Eșecul politicii autorităților centrale a fost recunoscut inclusiv de președinta Maia Sandu, care a reiterat necesitatea implementării unui program de studiere a limbii române în regiune. „*Un element al coeziunii sociale ar putea fi programele prin care membrii comunităților etnice să învețe limba română, dar și, în paralel, limba lor maternă*”, a menționat președinta.

La 22 martie 2023, Maia Sandu a promulgat legea prin care limba de stat a Republicii Moldova este cea română. „*Cei care ne-au zis decenii la rând că noi, cetățenii Republicii Moldova, vorbim limba „moldovenească”, și nu româna, au urmărit un singur lucru: să ne dezbine. Îmi doresc ca limba română să ne unească pe toți cei care trăim aici și cărora ne este drag acest pământ.*”¹

Studierea limbii române poate juca un rol important în stimularea coeziunii interetnice în Republica Moldova, o țară cu o diversitate etnică semnificativă. Prin învățarea limbii române, membrii diferitor grupuri etnice pot comunica mai eficient între ei, facilitând interacțiunile sociale și promovând un dialog mai bun între comunități. Studiarea limbii poate ajuta membrii diferitor grupuri etnice să înțeleagă și să aprecieze mai bine valorile, tradițiile și istoria Republicii Moldova. Aceasta poate contribui la construirea unor punți de înțelegere și respect între comunități.

„*Nu de lingvistică și-au bătut capul cei care au încercat să ne divizeze, ci de cum să țină blocată Moldova într-o veșnică ceartă națională. Sunt convinsă că limba română trebuie și poate să fie catalizatorul consolidării societății noastre, iar pentru aceasta ea trebuie să fie respectată și, bineînțeles, să fie însușită și vorbită de către toți cetățenii noștri*”², a punctat președinta Maia Sandu, în intenția sa de a sublinia importanța recunoașterii limbii române în calitate de limbă de stat a Republicii Moldova.

Pericolele politicilor de polarizare socială pe motive etnice, promovată de partidele politice

Diviziunile geopolitice dintre Est și Vest vor continua să genereze dezbateri aprinse. Cu toate acestea, dezbaterile ar trebui să se concentreze pe prioritatea comună de a îmbunătăți nivelul de trai al cetățenilor din Moldova, și nu pe interese geopolitice înguste. Diferențele privind politica fac parte din modul de funcționare al unei societăți democratice, dar exploatarea nemulțumirilor dintre diferitele grupuri etnice nu este acceptabilă. Scopul dezbaterii nu este ca toți să fie de acord în privința unei chestiuni specifice, ci să se promoveze un consens național. Discuția despre viitorul țării nu ar trebui să se limiteze la grupul etnic majoritar și minoritatea națională, ci să implice toți cetățenii Republicii Moldova.

Cea mai mare provocare pentru promovarea integrării europene în Moldova constă în faptul că aceasta a devenit parte a divizării în societate. Aceasta este asociată, în mod clar, cu un conflict simplificat, în alb și negru, și nu cu valorile și un concept amplu al dezvoltării politice, sociale și economice. Integrarea europeană a Moldovei nu ar trebui să contribuie la divizarea pe criterii etnice, ci trebuie să fie utilizată ca o oportunitate de a elimina discrepanțele. Acest lucru a fost realizat în multe state europene prin intermediul integrării europene, în primul rând pentru că

¹<https://deschide.md/ro/stiri/politic/126247/Maia-Sandu-a-semnat-Decretul-Limba-Rom%C3%A2n%C4%83-%C8%99i-punctum!.htm>

²<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-26156796-maia-sandu-promulgat-legea-prin-care-limba-stat-republicii-moldova-este-cea-romana-nu-lingvistica-batut-capul-cei-care-incercat-divizeze.htm>

reprezintă un instrument de transformare, bazat pe valorile democrației și ale drepturilor omului. Doar retorica nu poate face ca parcursul Moldovei spre Europa să fie ireversibil, dar nici instigarea grupurilor etnice unul împotriva celuilalt nu va reuși. Acest obiectiv poate fi atins numai prin convingerea cetățenilor din toate grupurile etnice. Este timpul ca politicienii să dezbată și să ofere soluții care să sporească încrederea cetățenilor în viitorul țării, indiferent de originea etnică sau limba pe care o vorbesc. Dacă nu vor face acest lucru, cetățenii vor continua să fie divizați, iar societatea va rămâne polarizată în mod permanent [8].

Lipsa coeziunii interetnice în societatea moldovenească are consecințe semnificative asupra dezvoltării și stabilității sociale. Polarizarea etnică conduce la instabilitate politică, deoarece grupurile etnice susțin diferite partide politice sau mișcări. Acest lucru rezultă dintr-un peisaj politic fragmentat, dificultatea de a forma guverne stabile sau de a implementa politici coerente. Instabilitatea politică complică planificarea pe termen lung a dezvoltării și creează un mediu de incertitudine și imprevizibilitate. Divizarea societății pe criterii etnice poate împiedica coeziunea socială și integrarea. Când diferite grupuri etnice au interacțiuni și implicare limitate între ele, devine dificil să se construiască relații bazate pe încredere, înțelegere și un sentiment comun de identitate. Acest lucru conduce deseori la formarea de enclave sociale separate și împiedică dezvoltarea unei societăți coezive. Polarizarea etnică crește probabilitatea apariției tensiunilor și conflictelor interetnice. Prejudecățile, stereotipurile și neînțelegerile istorice alimentează ostilitatea și conduc la tulburări sociale. Astfel de conflicte deviază resurse și atenția de la eforturile de dezvoltare și pot avea consecințe negative pe termen lung asupra stabilității sociale și progresului.

Coeziunea etnică insuficientă afectează relațiile internaționale și eforturile de integrare ale țării. Lipsa coeziunii interne încetinește progresul în ceea ce privește cooperarea regională și poate afecta capacitatea de a negocia și implementa acorduri internaționale eficiente. Tocmai din acest motiv, promovarea dialogului, incluziunii și înțelegerii reciproce între diferite grupuri etnice este esențială pentru a diminua impactul efectelor negative ale polarizării și pentru a promova o societate mai coezivă și mai incluzivă.

Concluzii:

În societatea democratică contemporană, există o nevoie crescută de noi forme de participare în diferitele domenii ale activității statului și în viața publică. Este necesar să se dezvolte un cadru funcțional pentru această participare și pentru conștientizarea drepturilor și responsabilităților cetățenilor, indiferent dacă fac parte din majoritate sau din minoritate. Situația actuală evidențiază faptul că participarea persoanelor care fac parte din minoritățile naționale în organele electorale și executive, în administrație, sectorul judiciar și cel al aplicării legii, este insuficientă. Una dintre cauzele acestei participări reduse în viața publică este legată de cunoașterea insuficientă a limbii de stat de către minoritățile naționale, ceea ce adesea reprezintă o barieră în angajarea în sectorul public.

Există anumite provocări legate de mecanismele consultative cu persoanele care fac parte din minoritățile naționale. Deși astfel de structuri există, eficacitatea lor trebuie îmbunătățită, iar potențialul lor trebuie valorificat în întregime. Este necesar să se extindă practica înființării organelor consultative și la nivel subnațional. Una dintre principalele provocări în monitorizarea eficientă a participării persoanelor care fac parte din minoritățile naționale în viața publică este colectarea și analiza datelor. Recensământul populației reprezintă una dintre sursele oficiale de date statistice dezagregate în funcție de apartenența etnică. De asemenea, Registrul de Stat al Populației conține informații despre originea etnică a persoanelor, însă este necesară îmbunătățirea colectării datelor referitoare la etnie pentru a respecta principiul autoidentificării. Nu există alte mecanisme de colectare a acestor date statistice în funcție de originea etnică. Prin urmare, există o nevoie de informații suplimentare, precise și actualizate cu privire la situația socio-economică și educațională a persoanelor care fac parte din minoritățile naționale. Lipsa acestor informații împiedică aplicarea unor măsuri bine direcționate pentru remedierea problemelor cu care se confruntă persoanele în ceea ce privește participarea lor la viața publică.

Pentru a consolida relațiile interetnice, guvernul trebuie să propună politici sensibile, chiar dacă acestea vor aborda subiecte dificile pe care unii ar prefera să le ignore. Prin recunoașterea sinceră a acestor probleme, Moldova poate identifica și formula soluții pentru a reduce polarizarea etnică. La nivel guvernamental, ar trebui să aibă loc dezbateri privind îmbunătățirea reprezentării grupurilor etnice în administrația publică și promovarea învățării limbii române în diverse grupuri etnice. Limba română ar trebui să devină o limbă comună pentru toți cetățenii, deoarece cunoașterea ei este singura modalitate de a atinge o participare economică, socială și democratică deplină în societate.

Pentru a consolida unitatea poporului Republicii Moldova și pentru a depăși polarizarea, autoritățile trebuie să promoveze un discurs politic și să întreprindă acțiuni adecvate care să convingă cetățenii că proiectul de statalitate al Republicii Moldova nu este unul construit în favoarea unui anumit proiect de integrare. Conceptele elaborate de Jurgen Habermas, cum ar fi "democrația deliberativă", "democrația procedurală" și "patriotismul constituțional", par a fi instrumentele constructive disponibile autorităților moldovenești în acest sens [7].

Referințe bibliografice:

1. Recensământul populației și al locuințelor din 2014 (Republica Moldova).
2. Petru CURȘEU, Group Composition and effectiveness. Cluj-Napoca: ASCR Press, 2006;
3. Rodica IVAȘCU, Natalia COVRIG, Veaceslav BĂTRÎNESCU, *Coeziunea socială în Republica Moldova 2021*, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, Chișinău 2021.

4. Mihai MOGÎLDEA, Polarizarea etnică în Republica Moldova: cum să contracarăm discursul și acțiunile instigatoare la dezbinare? ipre.md <https://ipre.md/2021/11/09/polarizarea-etnica-in-republica-moldova-cum-sa-contracaram-discursul-si-actiunile-instigatoare-la-dezbinare-op-ed-de-mihai-mogildea-ipn-md/>
5. Declarațiile BeCS în perioada alegerilor parlamentare din 2021, alegeri.md, https://alegeri.md/w/Declara%C8%9Biile_BeCS_%C3%AEn_perioada_alegerilor_parlamentare_din_2021
6. PUTINĂ N., IAȚCO M. Representation of ethnic minorities in Republic of Moldova: a framework for an analysis of Gagauz ethnic minority representation, Oradea: Editura Universității din Oradea, nr. 22, 2016, pp. 75-86;
7. Victor SOLOMON, Integrarea politică a minorităților naționale în contextul transformărilor politice din Republica Moldova. Teoria și practica administrării publice, Chișinău, 2020, ISBN 978-9975-3240-9-0, pp. 173.
8. Sarah PAGUNG, Stanislav GHILEȚCHI, Notă analitică: Europeanizarea Moldovei și coeziunea interetnică – un act de echilibru delicat, Chișinău 2018, https://ipre.md/wp-content/uploads/2018/11/IPRE_Policy-Paper_1_Europesniation-beyond-process_RO_final-1.pdf
9. Etnobarometru Moldova 2020 elaborat de către Centrul de Analiză și Investigații în Sociologie, Politologie și Psihologie „CIVIS”, Chișinău 2021.